

การพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม

Administration Development in Providing Psychosocial Counseling of the Courts of Justice

สมาน ศิริเจริญสุข¹ บุญทัน ดอกไธสง² และสุรพล สุษะพรหม³

Saman Siricharernsook, Boontan Dokthaisong and Surapon Suyaprom

Received: June 07, 2024

Revised: September 05, 2024

Accepted: September 16, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการบริหารจัดการ และ 2) พัฒนาการบริหารจัดการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรมโดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียและนักวิชาการที่เลือกแบบเจาะจง 25 รูป/คน การวิเคราะห์ SWOT Analysis, TOWS Matrix และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินผล สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการบริหารจัดการการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรมมีการเตรียมความพร้อมใน 3 เรื่อง คือ การเตรียมหรือพัฒนาบุคลากร การจัดหางบประมาณ และพัฒนาความพร้อมของอาคารสถานที่เพื่อรองรับโครงการ ผ่านกระบวนการ PDCA คือ วางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบ และปรับปรุงพัฒนา และ 2) การพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาประกอบด้วย 2.1) การสนับสนุนให้โครงการนี้เป็นอีกหนึ่งบทบาทหน้าที่ (ฉันทะ) ซึ่งกระทำในลักษณะของ การกิจหลัก การกิจเชิงรุก กระบวนการยุติธรรมทางเลือก การส่งต่อผู้รับคำปรึกษา และการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยมีผลการประเมินภาพรวมในด้านความเหมาะสมและ

¹ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครปฐม; Nakhon Pathom Juvenile and Family Court

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: smansiri2504@gmail.com

ความเป็นไปได้อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด 2.2) การส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการเตรียมความพร้อม (วิริยะ) ผ่านการผลักดันงบประมาณ ส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูล ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพิ่มช่องทางในการติดต่อ และดำเนินนโยบายต่อเนื่อง ผลการประเมินโดยภาพรวมมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด 2.3) ด้านการริเริ่มในการสร้างระบบหรือระเบียบการทำงาน (จิตตะ) คือ สร้างระบบการทำงานที่ต่อเนื่อง สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้าง ระเบียบข้อบังคับ และริเริ่มโครงการช่วยเหลือ ผลการประเมินโดยภาพรวมมีความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด และ 2.4) ด้านการทบทวนในประเด็นที่ยังมีข้อขัดข้อง (วิมังสา) คือ ทบทวนระบบอาวุโสศาล และทบทวนการทับซ้อนเชิงภารกิจ ผลการประเมินโดยภาพรวมมี ความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาการบริหารจัดการ, การให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม, ศาสนุติธรรม

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the management process; and 2) to develop the management of psychosocial counseling of the Court of Justice by applying Iddhipada. This research was a qualitative research by conducting in-depth interviews with key informants who were 25 stakeholders and selected academics. SWOT Analysis, TOWS Matrix, and focus group discussions with 9 experts were conducted. The tools used were in-depth interviews, focus group discussions, and evaluation forms. The statistics used in the research were mean and standard deviation. The research results found that 1) the management process of psychosocial counseling of the Court of Justice has prepared in 3 areas: preparing or developing personnel, arranging a budget, and developing the readiness of buildings to support the project through the PDCA process, namely planning (Plan), implementing (Do), checking (Check), and improving (Act); 2) developing management in counseling consisted of 2.1) supporting this project as another role (Chanda) which was performed in the form of a main mission, a proactive mission, an alternative justice process, referring people to consult and respecting human dignity. The overall evaluation results in terms of appropriateness and feasibility were at the highest

level, 2.2) promoting and pushing for readiness (Viriya) through pushing for budget, promoting data collection, promoting proactive public relations, increasing channels of contact and implementing continuous policies. The overall evaluation results were at the highest level of appropriateness and feasibility, 2.3) in terms of initiating the creation of a system or work order (Citta), which was creating a continuous work system, creating a process for exchanging knowledge, creating regulations and initiating assistance projects. The overall evaluation results were at the highest level of appropriateness and feasibility, and 2.4) in terms of reviewing issues that were still problematic (Vimangsa), which was reviewing the court seniority system and reviewing mission overlap. The overall evaluation results were at the highest level of appropriateness and feasibility.

Keywords: Administration Development, Psychosocial Counseling, Court of Justice

บทนำ

คลินิกจิตสังคมในศาลยุติธรรมถือเป็นนวัตกรรมใหม่ในสังคมไทย อาจเรียกว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกหรือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ศาลยุติธรรมนำมาตรการนี้มาใช้กับผู้ต้องหาและจำเลยในความผิดที่ไม่ร้ายแรง ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นคดีอาญาเสียดิต โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและสาธารณสุข อันเป็นการให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หากรายใดมีอาการบ่งชี้รุนแรงถึงขั้นจิตเวชก็จะถูกส่งต่อไปยังสถานพยาบาล การให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมไม่มุ่งเน้นการลงโทษในฐานะอาชญากร ประโยชน์เฉพาะหน้าเป็นการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการศาลยุติธรรมที่มีคดีล้น ทั้งนี้ต้องตระหนักถึงหลักความปลอดภัยของสังคม หลักการของจิตสังคมในระบบศาลเริ่มตั้งแต่ผู้ต้องหากระทำความผิดคดีอาญา เน้นคดีอาญาเสียดิตเป็นสำคัญ เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ เข้าอยู่ในระบบให้คำปรึกษาในชั้นฝากขังของพนักงานสอบสวน เพื่อให้ผู้ต้องหาเปลี่ยนพฤติกรรม เปลี่ยนนิสัยที่เป็นปัญหา ฯลฯ และเมื่อถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาล อาจจะไม่ต้องรับโทษถึงจำคุก จิตอาสาที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาจะให้คำปรึกษาแนะนำด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับอารมณ์จิตใจ ความเป็นอยู่ การงานอาชีพ ตลอดจนความประพฤติและครอบครัว โดยครอบครัวจะเข้ามามีส่วนร่วมพูดคุย ลักษณะการให้คำปรึกษานี้ความเสมอภาคเท่าเทียมเป็นมิตร โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ ส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยคลายความกังวลเกี่ยวกับคดีความ มี

กำลังใจฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่ไปได้ด้วยดี ปรากฏว่าผู้ต้องหาที่ผ่านคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมจำนวนมาก สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา นับเป็นวิธีเข้าถึงรากเหง้าปัญหาแท้จริง เป็นการแก้ปัญหาจากภายในจิตใจต่างจากระบบที่เน้นด้านกายภาพ ใช้กฎหมายกดทับพฤติกรรมไว้เพียงชั่วคราว รอเวลาที่จะแสดงออกเมื่อปัจจัยภายนอกอำนวยหรือมีสิ่งกระตุ้นการก่ออาชญากรรมก็จะหวนกลับมาอีก นอกจากนี้การให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม ยังลดการหนีประกัน เพราะผู้ต้องหาคลายความกังวล สามารถเผชิญปัญหาอย่างมีสติ ด้วยเหตุนี้การเรียกหลักประกันก็ควรลดลงเพราะไม่มีปัจจัยเสี่ยงที่ผู้ต้องหาจะหลบหนี ทั้งปรากฏจากสถิติผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ศาลสั่งเข้ารับคำปรึกษาในคลินิกจิตสังคมไม่ต่ำกว่า 5,000 คน พบว่า หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำเพียงหนึ่งเปอร์เซ็นต์เท่านั้น จึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า การให้บริการคำปรึกษาด้านจิตสังคมมีการขยายไปหลายศาล เช่น ศาลจังหวัดเชียงใหม่ นนทบุรี ปทุมธานี และศาลจังหวัดดลิ่งชัน (กำพล รุ่งรัตน์, 2557)

อย่างไรก็ตามการเริ่มกระบวนการทำงานคลินิกจิตสังคมเป็นเรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นในชั้นต้นจำนวน 6 ศาล ประกอบด้วย ศาลอาญานนทบุรี ศาลจังหวัดนนทบุรี ศาลจังหวัดเชียงใหม่ ศาลจังหวัดดลิ่งชัน ศาลจังหวัดปทุมธานี และศาลอาญากรุงเทพใต้ แต่ปัจจุบันมีการขยายโอกาสครอบคลุมไปยังทั่วทุกภูมิภาคถึง 163 ศาล และยังมีอีก 2 ศาลที่กำลังอยู่ในช่วงการเตรียมการเพื่อขับเคลื่อนดำเนินการในเรื่องนี้ สำหรับสถิติผู้เข้ารับคำปรึกษาผ่านคลินิกจิตสังคมในความดูแลของศาลยุติธรรมประจำภาค 1 ประจำปีงบประมาณ 2565 ปรากฏว่ามีมากกว่า 20,000 ราย และในช่วง 2 ไตรมาสแรกของปีงบประมาณ 2566 มีผู้ต้องหาและจำเลยเข้าสู่กระบวนการรับคำปรึกษาของคลินิกจิตสังคมไปแล้วไม่น้อยกว่า 10,000 ราย (สมภพ นันทโกวิธน์, 2566) จะเห็นได้ว่ากระบวนการทำงานคลินิกจิตสังคมนั้นได้รับการพัฒนาเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง แต่อาจจะติดปัญหาในเรื่องความรู้และประสบการณ์ของผู้ให้คำปรึกษา การขาดแคลนบุคลากร การขาดแคลนงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ชี้แจงแก่ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นผลให้การดำเนินงานคลินิกจิตสังคมไม่บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สำหรับพัฒนาการของคลินิกจิตสังคมในศาลยุติธรรมนั้น ได้เริ่มขึ้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2552 โดยศาลอาญานนทบุรีได้จัดทำโครงการคลินิกจิตสังคมที่มีจุดมุ่งหมายในการให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีเกี่ยวกับยาเสพติด คดีความรุนแรงในครอบครัว หรือคดีที่มีโทษไม่ร้ายแรง ซึ่งได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในช่วงวิกฤตของชีวิต อันเป็นโอกาสที่จะให้บุคคลเหล่านี้ได้มีโอกาสเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นการให้โอกาสและป้องกันการกระทำผิดซ้ำในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดีของศาล โดยเป็นโครงการที่นำ

มาตรการ Divergent มาใช้ในชั้นศาลกับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติดตามแนวทางของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรมนั้น พบว่า

1. มีการจัดทำหลักสูตรและเนื้อหาสำหรับผู้ฝึกอบรมผู้ให้คำปรึกษา ประกอบด้วย 1) เหตุผลความจำเป็นในการให้คำปรึกษา 2) หลักการพื้นฐานในการให้คำปรึกษา 3) การสัมภาษณ์เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 4) การประเมินจิตใจด้านจิตสังคมของผู้เข้ารับการปรึกษา และ 5) การประเมินส่งต่อไปรับการดูแลรักษาโดยสถานบริการที่เหมาะสม โดยเบื้องต้นมีการจัดฝึกอบรมผู้ให้คำปรึกษารุ่นแรกทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

2. มีการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมผู้ให้คำปรึกษาให้เกิดความเข้มข้นและสอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น เพื่อนำไปจัดฝึกอบรมผู้ให้คำปรึกษาในรุ่นที่ 2 ซึ่งมีผู้สนใจเข้ารับการอบรม จำนวน 29 คน ประกอบด้วย ผู้ประนีประนอม ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาลประจำศาลอาญาธนบุรี

3. มีการเผยแพร่และขยายผลการให้คำปรึกษาผ่านการจัดพิมพ์เอกสารคู่มือการดำเนินการคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมจำนวน 1,000 เล่ม รวมทั้งศาลอาญาธนบุรีได้ออกระเบียบว่าด้วยการคัดเลือก การขึ้นทะเบียนและจริยธรรมของผู้ให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม เพื่อให้เกิดความชัดเจนในกระบวนการและแนวทางในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมมาก

สำหรับกระบวนการคัดเลือกและฝึกอบรมผู้ให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม เป็นการดำเนินการในขั้นตอนการจัดตั้งและวางรากฐานการดำเนินการของคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม โดยอยู่ในส่วนที่เป็นเครื่องมือหรือวิธีการของโครงการที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดระบบบริการให้คำปรึกษา ซึ่งสามารถเชื่อมโยงระบบศาลและระบบงานสาธารณสุขเข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ อันเป็นการพัฒนากลไกและกระบวนการคัดเลือกบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ผู้ให้คำปรึกษา ซึ่งต้องการผู้มีจิตอาสาซึ่งมีประสบการณ์และความรู้ พร้อมสละเวลาของตนส่วนหนึ่งอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้คำปรึกษาที่จะช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้เสียหายในคดีบางประเภทที่มีปัญหาด้านจิตสังคม กระบวนการคัดเลือกบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ผู้ให้คำปรึกษาในปัจจุบันเป็นไปตามระเบียบศาลอาญาธนบุรีว่าด้วยการคัดเลือก การขึ้นทะเบียน และจริยธรรมของผู้ให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม พ.ศ. 2554 สำหรับขั้นตอนและวิธีการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมนั้นถือเป็นกระบวนการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลคือผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา โดยผู้ให้

คำปรึกษาให้ความช่วยเหลือด้านสังคมจิตใจให้กับผู้รับคำปรึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหาและสามารถหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตัวเองได้ (สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรพืชพรรณศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560)

ดังนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าคลินิกจิตสังคมนั้นมีความสำคัญเพราะเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกใหม่ และถ้ามีการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ หรือทรัพยากรการบริหารในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม ก็จะทำให้เกิดความต่อเนื่อง ยั่งยืน และสามารถผนวกเป็นภารกิจหนึ่งของศาลยุติธรรมเพื่อลดอัตราการหลบหนีคดีระหว่างศาลที่มีคำสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกดำเนินคดีได้มีการแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองและไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ เพื่อที่จะได้คืนคนดีสู่สังคมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม
2. เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรมโดยการประยุกต์ใช้หลักสิทธิมนุษยธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย

1. การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการทบทวนจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์บริบทการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยกำหนดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposefully Selected) โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำแนกเป็นกลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้พิพากษาผู้ขับเคลื่อนนโยบายคลินิกจิตสังคม กลุ่มข้าราชการฝ่ายตุลาการและเจ้าหน้าที่ผู้ขับเคลื่อนโครงการคลินิกจิตสังคม กลุ่มภาคีเครือข่ายผู้ให้คำปรึกษาในโครงการคลินิกจิตสังคม และกลุ่มนักวิชาการด้านศาสนาและรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 25 รูป/คน เพื่อรวบรวมแนวคิด มุมมองที่จะสะท้อนให้เห็นถึงมิติทางกระบวนการบริหารจัดการของคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 กระบวนการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม ประกอบด้วยประเด็นข้อคำถามใน 4 มิติ ดังนี้

- 1) การวางแผนในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม (Planning)
- 2) การดำเนินงานให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม (Doing)
- 3) การประเมินผลการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม (Checking)
- 4) การสะท้อนกลับผลการดำเนินงานในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม (Acting)

ตอนที่ 2 การพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม โดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม ประกอบด้วยประเด็นข้อคำถามใน 4 มิติ ดังนี้

- 1) ฉันทะหรือความพอใจในการทำงาน
- 2) วิริยะหรือความเพียรซึ่งจะต้องเพิ่มทักษะการให้คำปรึกษาอยู่เสมอ
- 3) จิตตะหรือมีสมาธิขณะให้คำปรึกษา
- 4) วิมังสาหรือความคิดไตร่ตรอง การวางแผนให้รอบคอบในการดำเนินงาน

3. การสร้างข้อสรุป (induction of analysis) จากข้อมูลจากภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร มาประกอบการวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อการสังเคราะห์ตัวแบบการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม ขณะเดียวกันจากการวิเคราะห์ฐานข้อมูลที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ยังนำไปเป็นประเด็นเชิงการบริหารที่จะนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม และนำเสนอผลต่อที่ประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญต่อไป

4. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ผู้วิจัยกำหนดการสนทนากลุ่มเฉพาะของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล เลขาธิการศาลยุติธรรม ผู้ให้คำปรึกษาด้านจิตสังคม เจ้าหน้าที่ประจำคลินิก และนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 รูป/คน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรมโดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินผลของผู้เชี่ยวชาญในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม พบว่าประเด็นสำคัญใน 4 มิติ บนพื้นฐานปัจจัยสำคัญทางการบริหารจัดการ 3 ประการ โดยมีเป้าประสงค์ที่จะเป็นรูปแบบการบริหารจัดการคลินิกจิตสังคมของศาลยุติธรรมที่จะก่อให้เกิดอรรถประโยชน์ให้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจะต้องร่วมกันขับเคลื่อนหรือพัฒนาให้เป็นไปหรือให้สอดคล้องกับแนวทางดังนี้

ตารางที่ 1 การบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม

การบริหารจัดการ	ทรัพยากรทางการบริหารจัดการ	แนวทางการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม
การวางแผน (Planning)	บุคคลากร (Man)	1) ผู้เข้ารับคำปรึกษาได้รับโอกาสให้ได้กลับตัวกลับใจเป็นคนดี 2) ผู้เข้ารับคำปรึกษาถูกบังคับให้เข้ารับคำปรึกษาหรือคำแนะนำ
	งบประมาณ (Money)	1) เป็นการใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหา 2) ลดช่องว่างในกระบวนการศาลไปสู่กระบวนการสาธารณสุข 3) ลดอัตราการหลบหนีระหว่างการประกันของจำเลยและผู้ต้องหา 4) ลดความขัดแย้งและปัญหาในครอบครัว
	ทรัพยากรหรือหลักการบริหาร (Material)	1) กระบวนการยุติธรรมทางเลือกไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ 2) การคัดกรองและส่งต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยสู่ระบบบำบัดฟื้นฟู 3) โครงการคืนคนดีสู่สังคม 4) การให้คำปรึกษาบนพื้นฐานความเชื่อถือศรัทธา 5) การปรึกษาที่รอบด้านทั้งจิตใจ สภาพแวดล้อม สภาพครอบครัว 6) ให้เกียรติและเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ 7) การประสานงาน การส่งต่อ และการสร้างภาคีเครือข่าย 8) กำหนดเป้าหมายด้านคุณภาพและด้านปริมาณ 9) แสวงหาความร่วมมือของภาคีเครือข่ายและแหล่งทุนสนับสนุน
	บุคคลากร (Man)	1) ผู้รับคำปรึกษาทราบและยอมรับผลการกระทำของตนเอง 2) ผู้ให้และผู้รับคำปรึกษากล้าพูด กล้าแสดงออก 3) นักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้คัดกรองและประเมิน 4) ผู้ให้คำปรึกษาและการบริหารจัดการได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ
การดำเนินงาน (Doing)	งบประมาณ (Money)	1) กระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน 2) กระบวนการให้คำปรึกษามีความต่อเนื่องจนกว่าจะเกิดความไว้วางใจ 3) กระบวนการทำงานเป็นทีม ร่วมมือ ร่วมใจ เพื่อคืนคนดีสู่สังคม
	ทรัพยากรหรือหลักการบริหาร (Material)	1) สร้างความเข้าใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงบวก 2) ศาลมีบทบาทในการฟื้นฟูและลดการกระทำผิดซ้ำ

การบริหารจัดการ	ทรัพยากรทางการบริหารจัดการ	แนวทางการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม
การตรวจสอบ (Checking)	(Material)	3) มีการวัดผลทั้งระยะสั้นและระยะยาว 4) ต้องมารับคำปรึกษาต่อเนื่องจึงจะสำเร็จตามเป้าหมาย 5) มีนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการดูแลที่เท่าเทียมทั่วถึง 6) มีการดูแลผู้รับคำปรึกษาแบบประคับประคอง 1) รับคำปรึกษาจากผู้ให้คำปรึกษาคนเดิมเพื่อความต่อเนื่อง 2) การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับศาลส่งผลให้นโยบายไม่ต่อเนื่อง 3) ศาลต้องเปิดกว้างในการรับฟังปัญหาในการดำเนินงานโดยไม่ยึดติดระบบอาวุโส
	บุคลากร (Man)	4) พัฒนาทักษะและความชำนาญผู้ให้คำปรึกษาเพื่อผลสัมฤทธิ์ 5) บุคลากรประจำและผู้รับผิดชอบต้องจัดจ้างอย่างต่อเนื่อง 6) หนุนเสริมขวัญกำลังใจและความมั่นคงของผู้ปฏิบัติงาน

2. การพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรมโดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม พบว่า

2.1 การบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม มีประเด็นสำคัญในการบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมสำหรับการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรมอีก 4 ด้าน และ 1 ทางเลือก โดยมีเป้าประสงค์ที่จะก่อให้เกิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจะต้องร่วมกันขับเคลื่อนหรือพัฒนาให้เป็นไปหรือให้สอดคล้องกับแนวทางดังนี้

ตารางที่ 2 การบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม

ประเด็นทางการบริหารจัดการ	แนวทางการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม
ด้านฉันทะหรือความพอใจในการทำงาน	1) ผู้ให้คำปรึกษาต้องพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง
	2) ผู้ให้คำปรึกษาต้องพร้อมที่จะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาแก้ไขตนเอง
	3) ผู้ให้คำปรึกษาต้องมีจิตอาสาในการให้คำปรึกษา
	4) ผู้ให้คำปรึกษาพร้อมที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ
	5) ผู้ให้คำปรึกษาต้องพร้อมที่แสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องตามหลักของกฎหมาย
ด้านวิริยะหรือความเพียรในการทำงาน	1) ผู้ให้คำปรึกษาต้องหมั่นฝึกฝนทักษะวิธีในการให้คำปรึกษา
	2) ผู้ให้คำปรึกษาต้องหมั่นสนับสนุนให้ผู้รับคำปรึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดี

ประเด็นทาง การบริหารจัดการ	แนวทางการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม
	3) ผู้ให้คำปรึกษาต้องหมั่นสร้างแรงจูงใจให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดความอดทนอดกลั้นในทุกกรณี 4) ผู้ให้คำปรึกษาต้องหมั่นช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้ผู้รับคำปรึกษามีความคิดเชิงบวก 5) ผู้ให้คำปรึกษาต้องหมั่นศึกษาหาความรู้และการปรับเทคนิควิธีการทำงานอยู่เสมอ 6) ผู้ให้คำปรึกษาต้องมีความอดทน อดกลั้นต่อทุกอุปสรรคปัญหาในการดำเนินงาน
ด้านจิตตะหรือการ มีสมาธิในการ ทำงาน	1) ผู้ให้คำปรึกษาต้องหมั่นสำรวจตนเองให้อยู่ในวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ 2) ผู้ให้คำปรึกษาต้องไม่ทอดทิ้งในการแก้ไขข้อหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคน 3) ผู้ให้คำปรึกษาต้องตั้งใจทำงานโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 4) ผู้ให้คำปรึกษาต้องมีความรอบคอบ ตั้งมั่น เพื่อให้การตัดสินใจเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด
ด้านวิมังสาหรือใช้ ความคิดไตร่ตรอง ให้รอบคอบและ รอบด้านในการ ทำงาน	1) ผู้ให้คำปรึกษาต้องไตร่ตรองให้ดีเพราะทุกปัญหาย่อมมีทางแก้ไข 2) ผู้ให้คำปรึกษาต้องรู้จักประเมินผลและหาข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงพัฒนางานอยู่เสมอ 3) ผู้ให้คำปรึกษาต้องลงรายละเอียดในการคัดกรอง การประเมินเพื่อความสำเร็จในการให้คำปรึกษา 4) ผู้ให้คำปรึกษาต้องมีความอดทนอดกลั้นต่ออารมณ์และอุปสรรคในการให้คำปรึกษา 5) ผู้ให้คำปรึกษาต้องถอดบทเรียนข้อผิดพลาดเพื่อเป็นอุทาหรณ์สำหรับผู้กระทำความผิด 6) ผู้ให้คำปรึกษาต้องทบทวนวิเคราะห์ถึงปัจจัยแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในก่อนตัดสินใจ
หลักธรรมอื่นที่จะ นำไปสู่การหนุน เสริมให้เกิดการ พัฒนาการบริหาร จัดการ	1) หลักอริยสัจ 4 2) หลักฆราวาสธรรม 4 3) หลักทริปิฎก 4) หลักมรรควิธี 5) หลักพรหมวิหารธรรม 6) หลักสังคหวัตถุธรรม 7) หลักสราณียธรรม

2.2 การวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix จากการศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อการค้นหาค้นหาข้อมูล ข้อเท็จจริงจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และนำมาสู่การสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรมนั้น ขณะเดียวกันจากการวิเคราะห์ฐานข้อมูลที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส เพื่อนำไปเป็นประเด็นเชิงการบริหารที่จะนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม ดังนี้

ตารางที่ 3 การบูรณาการหลักอิทธิธรรมกับการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม

TOWS MATRIX		Strengths	Weaknesses
Opportunities	SO Strategies (สนับสนุน/ขับเคลื่อน)	WO Strategies (ส่งเสริม/ผลักดัน)	
	1) สนับสนุนคลินิกจิตสังคมให้เป็นภารกิจหลักของหน่วยงานศาล	1) ผลักดันงบประมาณการจัดจ้างบุคลากรและผู้รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง	
	2) สนับสนุนคลินิกจิตสังคมจากภารกิจเชิงรับเป็นภารกิจเชิงรุก	2) ส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลการจัดทำรายงานให้เพียงพอต่อการตัดสินใจ	
	3) สนับสนุนกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่คืนคนดีสู่สังคมและลดการกระทำผิดซ้ำ	3) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง	
	4) สนับสนุนแนวปฏิบัติในการส่งต่อผู้รับคำปรึกษาให้กับงานบริการสาธารณสุข	4) ส่งเสริมให้เพิ่มช่องทางในการติดต่อกับผู้รับคำปรึกษาที่ยังมีข้อจำกัด	
Threats	5) สนับสนุนการเคารพ ให้เกียรติ ในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์	5) ผลักดันให้ผู้บริหารระดับศาลดำเนินนโยบายให้ต่อเนื่อง	
	ST Strategies (ริเริ่ม/สร้าง)	WT Strategies (ทบทวน/ยับยั้ง)	
	1) สร้างระบบการทำงานเป็นทีมและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จ	1) ทบทวนระบบอาวุโสศาลเพื่อการเปิดกว้างในการรับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น	
	2) สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ให้และผู้รับคำปรึกษา	2) ทบทวนการทับซ้อนเชิงภารกิจของคลินิกจิตสังคมกับคลินิกอื่นของหน่วยงานศาล	
	3) ริเริ่มโครงการช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาที่ยากจน เช่น ค่าเดินทาง		
	4) สร้างระเบียบข้อบังคับในการรับคำปรึกษาให้เกิดความต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จ		

สำหรับประเด็นข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม ที่จะนำเสนอต่อที่ ประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

ประเด็นข้อเสนอแนะที่ 1 ด้านการสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนพัฒนา ประกอบด้วย 1) สนับสนุนคลินิกจิตสังคมให้เป็นภารกิจหลักของหน่วยงานศาลยุติธรรม 2) สนับสนุนคลินิกจิตสังคมจากภารกิจเชิงรับเป็นภารกิจเชิงรุก 3) สนับสนุนกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่คืนคนดีสู่สังคมและลดการกระทำผิดซ้ำ 4) สนับสนุนแนวปฏิบัติในการส่งต่อผู้รับ

คำปรึกษาให้กับงานบริการสาธารณสุข และ 5) สนับสนุนการเคารพ ให้เกียรติ ในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ประเด็นข้อเสนอแนะที่ 2 ด้านการส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการเตรียมความพร้อม ประกอบด้วย 1) ผลักดันงบประมาณการจัดจ้างบุคลากรและผู้รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลการจัดทำรายงานให้เพียงพอต่อการตัดสินใจ 3) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง 4) ส่งเสริมให้เพิ่มช่องทางในการติดต่อกับผู้รับคำปรึกษาที่ยังมีข้อจำกัด และ 5) ผลักดันให้ผู้บริหารระดับหัวหน้าศาลดำเนินนโยบายให้ต่อเนื่อง

ประเด็นข้อเสนอแนะที่ 3 ด้านการริเริ่มในการสร้างระบบหรือระเบียบการทำงาน ประกอบด้วย 1) สร้างระบบการทำงานเป็นทีมและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จ 2) สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ให้และผู้รับคำปรึกษา 3) สร้างระเบียบข้อบังคับในการรับคำปรึกษาให้เกิดความต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จ และ 4) ริเริ่มโครงการช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาที่ยากจน เช่น ค่าเดินทาง

ประเด็นข้อเสนอแนะที่ 4 ด้านการทบทวนในประเด็นที่ยังมีข้อขัดข้องในการทำงาน ประกอบด้วย 1) ทบทวนระบบอาวุโสศาลเพื่อการเปิดกว้างในการรับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น และ 2) ทบทวนการทับซ้อนเชิงภารกิจของคลินิกจิตสังคมกับคลินิกอื่นของหน่วยงานศาลยุติธรรม

2.3 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรมโดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังนี้

2.3.1 ด้านการสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนพัฒนา มีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้ 1) สนับสนุนคลินิกจิตสังคมให้เป็นภารกิจหลักของหน่วยงานศาลยุติธรรม 2) สนับสนุนคลินิกจิตสังคมจากภารกิจเชิงรับเป็นภารกิจเชิงรุก 3) สนับสนุนกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่คืนคนดีสู่สังคมและลดภาระกระทำผิดซ้ำ 4) สนับสนุนแนวปฏิบัติในการส่งต่อผู้รับคำปรึกษาให้กับงานบริการสาธารณสุข และ 5) สนับสนุนการเคารพ ให้เกียรติในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ผลการประเมินข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม ด้านการสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนพัฒนา โดยภาพรวมส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.25; ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.36) ขณะเดียวกันสำหรับความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ก็อยู่ในเกณฑ์ที่มากที่สุดเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย = 4.27; ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีเพียงการสนับสนุนแนวปฏิบัติใน

การส่งต่อผู้รับคำปรึกษาให้กับงานบริการสาธารณสุขที่มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าทุกข้อ

2.3.2 ด้านการส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการเตรียมความพร้อม มีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ 1) ผลักดันงบประมาณการจัดจ้างบุคลากรและผู้รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลการจัดทำรายงานให้เพียงพอต่อการตัดสินใจ 3) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง 4) ส่งเสริมให้เพิ่มช่องทางในการติดต่อกับผู้รับคำปรึกษาที่ยังมีข้อจำกัด และ 5) ผลักดันให้ผู้บริหารระดับศาลดำเนินนโยบายต่อเนื่อง ผลการประเมินข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม ด้านการส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการเตรียมความพร้อม โดยภาพรวมส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.26; ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.76) ขณะเดียวกันสำหรับความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ก็อยู่ในเกณฑ์ที่มากที่สุดเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย = 4.11; ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.60) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีเพียงการส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลการจัดทำรายงานให้เพียงพอต่อการตัดสินใจและการส่งเสริมให้เพิ่มช่องทางในการติดต่อกับผู้รับคำปรึกษาที่ยังมีข้อจำกัดที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านความเหมาะสม และมีการส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลการจัดทำรายงานให้เพียงพอต่อการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านความเป็นไปได้

2.3.3 ด้านการริเริ่มในการสร้างระบบหรือระเบียบการทำงาน มีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ 1) สร้างระบบการทำงานเป็นทีมและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จ 2) สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ให้และผู้รับคำปรึกษา 3) สร้างระเบียบข้อบังคับในการรับคำปรึกษาให้เกิดความต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จ และ 4) ริเริ่มโครงการช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาที่ยากจน เช่น ค่าเดินทาง ผลการประเมินข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม ด้านการริเริ่มในการสร้างระบบหรือระเบียบการทำงาน โดยภาพรวมส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.39; ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.56) ขณะเดียวกันสำหรับความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ก็อยู่ในเกณฑ์ที่มากที่สุดเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย = 4.36; ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.51) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีเพียงการสร้างระบบการทำงานเป็นทีมและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จและการริเริ่มโครงการช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาที่ยากจน เช่น ค่าเดินทางเท่านั้นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดทั้งด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้

2.3.3 ด้านการทบทวนในประเด็นที่ยังมีข้อขัดข้องในการทำงาน มีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ 1) ทบทวนระบบอาวุโสศาลเพื่อการเปิดกว้างในการรับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น

และ 2) ทบทวนการทับซ้อนเชิงภารกิจของคลินิกจิตสังคมกับคลินิกอื่นของหน่วยงานศาล ผลการประเมินข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม ด้านการทบทวนในประเด็นที่ยังมีข้อขัดข้องในการทำงาน โดยภาพรวมส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.39; ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.49) ขณะเดียวกันสำหรับความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ก็อยู่ในเกณฑ์ที่มากที่สุดเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย = 4.55; ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.46) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีเพียงการทบทวนระบบอาวุโสศาลเพื่อการเปิดกว้างในการรับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดทั้งด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้

อภิปรายผลการวิจัย

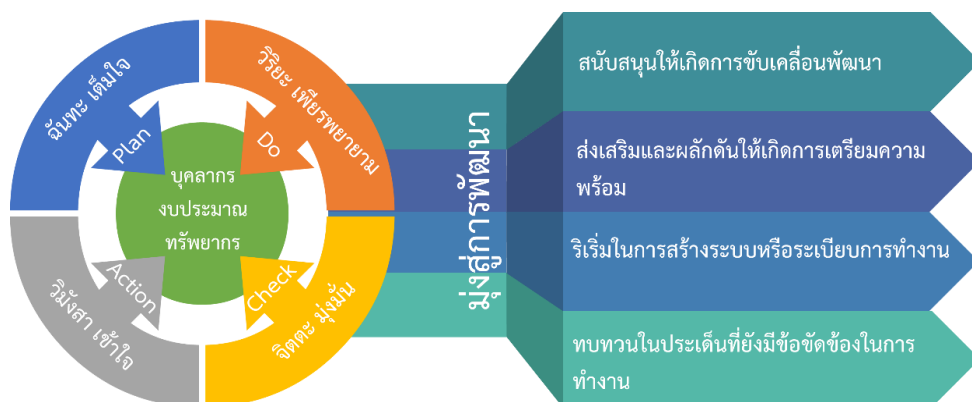
1. กระบวนการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านทรัพยากรหรือหลักการบริหาร โดยผ่านกระบวนการบริหารจัดการ PDCA เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการคำปรึกษาด้านจิตสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การวางแผน Plan กำหนดเป้าหมาย กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมที่ต้องการบรรลุ การดำเนินการ Do ปฏิบัติตามแผน ดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ ให้บริการคำปรึกษาด้านจิตสังคมตามที่กำหนด การตรวจสอบ Check ตรวจสอบผลลัพธ์ของการให้บริการคำปรึกษาด้านจิตสังคม ความพึงพอใจของผู้รับบริการ การประสิทธิภาพของการให้คำปรึกษา และปัญหาที่ได้รับการแก้ไข และ การปรับปรุง Action หากมีปัญหาหรือข้อบกพร่องในการให้บริการ ปรับปรุงแผนการให้บริการตามผลการตรวจสอบ และดำเนินการตามแผนที่ปรับปรุงเพื่อปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการคำปรึกษาด้านจิตสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพิพัฒน์โสภณจิตโต (ทับงาม) (2562) พบว่า กระบวนการวางแผน (Plan) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ต้องมีจิตตะ คือ ความมุ่งมั่น แน่วแน่ มั่นคงในการวางแผนการทำงานล่วงหน้าและจัดหางบประมาณมารองรับแผนการทำงานประจำปี กระบวนการลงมือปฏิบัติ (Do) สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดมีการพัฒนาสถานที่ให้กว้างขวาง สงบ ร่มรื่น สวยงาม ความเป็นสัปปายะ มีการจัดลานธรรมและปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพิ่มเติม ทำอาคารที่พักและอาคารปฏิบัติธรรม รองรับผู้เข้าปฏิบัติธรรมได้อย่างพอเพียง กระบวนการตรวจสอบ (Check) สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด มีการมอบหมายให้คณะทำงานรับผิดชอบแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน เมื่อมีปัญหาข้อผิดพลาดต้องรีบแก้ไข รายงานผลให้เจ้าสำนักทราบโดยเร็ว หลังจากการทำงานทุกครั้งต้องมีการประชุมเพื่อสรุปและประเมินผลกระบวนการปรับปรุงแก้ไข (Act) เจ้าสำนัก

ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ต้องมีฉันทะ คือ ความยินดีความพอใจ ในการบริหารงานด้วยการดูแลในภาพรวม โดยมอบหมายให้พระวิปัสสนาจารย์และทีมงานรับผิดชอบในส่วนที่เหลือ มีการต้อนรับ ให้คำแนะนำ ลงทะเบียน จัดเข้าที่พัก แนะนำตารางเวลาในการปฏิบัติ มีปัญหาในการบริหารบ้าง ก็ปรับปรุงแก้ไขกันไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญททัย พงษ์สุวรรณ (2566) ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรธุรกิจก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) กระบวนการบริหารจัดการ PDCA 3 ด้าน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตบุคลากรธุรกิจก่อสร้าง ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act) และด้านการปฏิบัติตามแผน (Do) โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 74.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. การพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม พบว่า มีแนวทางในการพัฒนา 4 ด้านดังนี้ ด้านการสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนพัฒนา มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม ด้านการส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการเตรียมความพร้อม มุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างศักยภาพและความพร้อมของบุคลากรและระบบงาน ด้านการริเริ่มในการสร้างระบบหรือระเบียบการทำงาน มุ่งเน้นไปที่การสร้างระบบและระเบียบการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และด้านการทบทวนในประเด็นที่ยังมีข้อขัดข้องในการทำงาน มุ่งเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธเดช ศรีสวัสดิ์ (2565) พบว่า พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ของรัฐบาล สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยกระบวนการบริหาร มีระบบตรวจสอบและปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ มีมาตรฐานและระยะเวลาชัดเจน ควบคู่กับการนำหลักธรรมอริยบท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จ รวมทั้งการแสวงหาวิธีการประเมินผล เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนา

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการในการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม กระบวนการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมของศาลยุติธรรม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอองค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงยุติธรรมหรือสำนักงานศาลยุติธรรมควรสนับสนุนให้คลินิกจิตสังคมให้เป็นภารกิจหลักของหน่วยงานศาลและเป็นภารกิจเชิงรุก
2. กระทรวงยุติธรรมหรือสำนักงานศาลยุติธรรมควรผลักดันงบประมาณการจัดจ้างบุคลากรและผู้รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง
3. กระทรวงยุติธรรมหรือสำนักงานศาลยุติธรรมควรริเริ่มโครงการช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาที่ยากจน เช่น ค่าเดินทาง
4. กระทรวงยุติธรรมหรือสำนักงานศาลยุติธรรมควรเพิ่มช่องทางในการติดต่อกับผู้รับคำปรึกษาที่ยังมีข้อจำกัด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ศาลจังหวัดหรือศาลยุติธรรมอื่นควรดำเนินการจัดเก็บข้อมูลและจัดทำรายงานเพื่อประกอบการตัดสินใจ
2. ศาลจังหวัดหรือศาลยุติธรรมอื่นควรเร่งการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง
3. ศาลจังหวัดหรือศาลยุติธรรมอื่นควรผลักดันให้ผู้บริหารระดับหัวหน้าศาลดำเนินนโยบายให้ต่อเนื่อง

4. ศาลจังหวัดหรือศาลยุติธรรมอื่นควรสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ให้และผู้รับคำปรึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กำพล รุ่งรัตน์. (2557). *การดำเนินการคลินิกจิตสังคมกับแนวทางในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำ ความผิดกรณีศึกษา: คลินิกจิตสังคมศาลจังหวัดปทุมธานี*. (ผลงานส่วนบุคคลหลักสูตรผู้ พินิจาษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น). สำนักงานศาลยุติธรรม : สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่าย ตุลาการ ศาลยุติธรรม.
- ธเดช ศรีสวัสดิ์. (2565). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์รับ เรื่องราร้องทุกข์ของรัฐบาล สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี*. (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญา ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย.
- พระพิพัฒน์ โสภณจิตโต (ทับงาม). (2562). *การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด อ่างทองเพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางปัญญา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- เพ็ญหทัย พงษ์สุวรรณ. (2566). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากร ธุรกิกก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร*. (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐ ประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรพิพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2560). ศาลยุติธรรมเชิงรุก: การ อำนวยความยุติธรรมเชิงมนุษยธรรมผ่านกระบวนการทางจิตสังคม. ใน *เอกสาร ประกอบการสัมมนา นิติศาสตร์เสวนา ครั้งที่ 3/2560*. (อัดสำเนา).
- สมภพ นันทโกวัฒน์. (2566). ผู้เสพติดต้องการความช่วยเหลือ: คลินิกจิตสังคมมีน้ำหนกน้าเชื่อว่า คือคำตอบ. *นิตยสารสำนักงานศาลยุติธรรมดูลพาห*, 70(1), 15-74.

